

Arktika Bölgesi'nin Siyasal Önemi ve Siyasal ve Hukuksal Statüsünün Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

Yrd. Doç. Dr. Nihat YILMAZ
Gümüşhane Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
E-posta: nihatts@gumushane.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Ali ÇİFTÇİ
Gümüşhane Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
E-posta: aciftci@gumushane.edu.tr

Özet

Dünya üzerinde siyasal ve hukuksal olarak ihtilâflı bölgelerden olan Arktika Bölgesi Kuzey Kutbu'nda yer almakta olup uluslararası hukuk tarafından bir düzenlemeye tâbi olmadığı gibi kıyıdaş ülkelerce de üzerinde kesin bir egemenlik kurulmuş değildir. Özel bir sözleşme ile statüsü netleştirilmemiş olan Bölge bu belirsizlik yüzünden zaman zaman gerilimlerin kaynağı olmaktadır. Arktika Bölgesi, önemini keşfedilmemiş fakat varlığı ve büyüklüğü hesaplanabilen petrol ve gaz rezervlerinin önemli bir kısmının Kuzey Kutup Bölgesi'nde; bunların da yaklaşık 1/3'ünün de Arktika Bölgesi'nde bulunmasından almaktadır. Geniş buz kütlelerinin kapladığı bölge, enerji kaynaklarının önem kazandığı 20. Yüzyılın ikinci yarısında sınır ülkeler başta olmak üzere dünya ülkelerinin dikkatlerini üzerine çekmiştir. Arktika'nın dikkat çekme sebeplerinden bir diğeri deniz ulaşımıdır. Buzulların erimesi ile hem yeni enerji kaynaklarının ortaya çıkacak olması hem de deniz ulaşımı yönünden elde edilecek üstünlükler ülkelerin bölgeye ilişkin iştahını kabartmaktadır. Arktika'ya sınır olan 5 ülkeden Rusya'nın, sözü edilen bölgenin kendi anakarasının doğal uzantısı olduğunu ileri sürerek hak iddia etmesi ve 2007 yılında bu iddiasını kanıtlamak için inceleme yaptırdığı gemiyle Bölgeye bayrağını çekmesi konuyu son yıllarda uluslararası kamuoyunun gündemine tekrar taşımıştır. Çalışmanın amacı, ülkeler arasında ihtilafların yoğun olduğu Arktika bölgesinin siyasal ve hukuksal durumunun bölgede hak iddiasında bulunan ülkeler bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Arktika, Antarktika, Kuzey Kutbu, Uluslararası Hukuk, Küresel Isınma (Enerji Kaynakları)

A Comparative Review of Political Significance and Political and Legal Status of the Arctic Region

Abstract

One of the controversial regions of the world, the Arctic Region is situated in the North Pole and it is not subject to an international regulation and none of the littoral states has established the sovereignty over it. The region, status of which has not been finalized through a special treaty, occasionally causes conflict among the parties. The significance of the Arctic Region originates from fact that a significant portion of the undiscovered yet estimated petrol and natural gas reserves lie beneath the North Pole Region and

approximately a third of these reserves are located in the Arctic Region. Covered with wide ice plates, the region drew the attention of all countries, especially those having borderline with it since the beginning of the 20th Century, during which importance of energy resources started to increase. The marine transportation opportunities are the other significant feature of the Arctic Region. The fact that new energy resources will emerge and advantage in marine transportation it may pose as a consequence of the glacial melting stimulate countries' appetite over the region. Russia, one of the five countries that have borderline with the Arctic Region, claimed the region and planted its flag in the Region in 2007 via the vessel they used to conduct research in the region and this brought the matter to international public opinion again. Purpose of the study is to conduct a comparative review of the political and legal status of the Arctic Region, over which there are intense conflict between the bordering nations, in the context of the respective nations, which have claims in the Region.

Keywords: Arctic, Antarctic, North Pole, International Law, Global Warming (Energy Sources)

1.Giriş

Dünya üzerinde hukukî ve siyasî statüsü belirgin olmayan coğrafi bölgelerden birisi Kuzey Kutbu'nda yer alan Arktika Bölgesi'dir. Çoğu buzullarla kaplı olan bölge, 20. Yüzyıl başlarından itibaren yavaş yavaş Kuzey Kutbu'na sınırı olan ülkeler arasında egemenlik mücadelesinin konusu olmaya başlamıştır. Bölgenin buzullarla kaplı olması, burasının kara parçası mı, deniz mi sayılması gerektiği açısından hukuksal statüsünün belirlenmesi sorununda önemli bir rol oynamıştır. Hatta geçmişte Arktika'nın buzullarla kaplı olmasından dolayı bazı yorumcular buranın genel olarak deniz hukuku rejimine tâbi olmaması gerektiğini savunmuşlardır. Bu yaklaşım buzul bölgesinin kara parçası sayılması gerektiği görüşlerinin ortaya atılmasına neden olmuştur (Nele Matz-Lück, 2009: 241). Bölge'de buzulların erimesi dolayısıyla gelişen bir takım fırsatlar ülkelerin bölge de hak iddia etmelerine neden olan önemli bir gelişmedir.

Tarihsel gelişimine bakıldığında Arktika Bölgesi üzerinde 1909'da Kanada'nın, 1924'te ABD'nin bazı hak iddialarından sonra Sovyetler Birliği, ülkesinin kuzey sınırlarını belirlerken daha ileri hak iddialarını gündeme getirmiştir (Gunitskiy, 2008: 264). Bu ülke Kuzey Kutbu ile Bering Boğazı ve Kola yarımadası arasındaki bölüm üzerinde hak iddia etmeye başlamıştır. Arktika Bölgesi, 1930'lu yıllarda askerî açıdan da araştırma ve ilgi konusu olmaya başlamıştır. Örneğin Kanada ve ABD, Sovyetler Birliği'nden gelen kutup aşırı tehdit algısına karşı Arktika Bölgesi eksenli savunma projeleri geliştirdiler. İkinci Dünya Savaşı sırasında Arktika Bölgesi, Alman ve Rus denizaltılarının korunmasında hayatî bir öneme sahipti (Holmes, 2008: 3). İkinci Dünya Savaşı sonrasında Doğu-Batı geriliminin yükselmesiyle Arktika ile ilgili

Arktika Bölgesi'nin Siyasal Önemi ve Siyasal ve Hukuksal Statüsünün Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

tartışmalara böylece stratejik askerî kavramlar da girmiştir. Soğuk Savaş döneminde de bölge stratejik önemini korumuş ve giderek daha politik ve güvenlik odaklı tanım kazanmaya başlamıştır (Keskitalo, 2007:193). Arktika bölgesinin buzullarının erimesi güvenlik, ulaşım ve enerji gibi kilit noktalarda yeni tartışmaların ve hak iddialarının ortaya atılmasına neden olmuştur.

Gerçekten de küresel ısınma Arktika Bölgesi'ni dramatik bir şekilde etkilemektedir. Arctic Climate Impact Assessment (ACIA)-Arktika Bölgesi İklimi Etki Değerlendirmesi tarafından 2004 yılında yapılan çeşitli çalışmalara göre yüzyılın sonuna kadar Arktika Bölgesi'nde 4 ila 7 derece arasında bir sıcaklık artışı beklenmektedir. Aynı zamanda çalışmalar Arktika Bölgesi'nde 2040 yılının yaz aylarına kadar buzulların tamamen ortadan kalkacağını öngörmektedir. Ancak güncel araştırmalar buzulların ortadan kalkma süresinin daha erken olabileceğini öne sürmektedirler (Kefferpütz 2010: 1; Kefferpütz ve Bochkarev, 2009: 1). Son 30-40 yıla bakıldığında Arktika Bölgesi etrafında uluslararası ilişkilerde gerilimin yükselmesinin belli başlı sebepleri olarak enerji fiyatlarındaki yükselme (bölgenin enerji kaynaklarının çokluğu), buz kütlelerinin hızla erimesi ve bölgenin yönetilmesine ilişkin olarak uluslararası hukukun zayıflığı gösterilmektedir (Gunitskiy, 2008: 261). Ülkeler kendi olanaklarıyla bölge de hak sahibi olduklarını ispat ederek kendilerine menfaat sağlamak istemektedirler. Özellikle Rusya'nın son dönemde hak iddia etme bağlamında gerçekleştirdiği Kuzey Kutbu'na bayrak dikme davranışı bölge üzerindeki tartışmaları daha da alevlendirmiştir.

Arktika Bölgesi ile ilgili tartışmaların son yıllarda güncellik kazanarak kamuoyunun gündemine yerleşmesi ise özellikle 2007 yılında Rusya'ya ait bir denizaltının egemenlik iddiasıyla bir Rus bayrağını Kuzey Kutbu'nda, Arktika Bölgesi'ne dikmesi ile başlamıştır. Doğal olarak bu davranışa tepkiler gecikmemiştir. Diğer kutup ülkelerinden Kanada Dışişleri Bakanı'nı Rusya'ya olan tepkisini, bu çağın 15. yüzyıl olmadığını, öyle istenilen yere bayrak dikilerek orada hak iddia edilemeyeceğini ifade ederek göstermiştir (Gunitskiy, 2008: 261). Rusya'nın eskiden bu yana sürdürdüğü iddiası, Arktik Okyanusu'nun kendi kara parçasının doğal uzantısı olduğu şeklindedir. Bu iddiayı 1926'da Kola Yarımadası ile Bering Boğazı bağlantısı şeklinde gündeme getirirken günümüzde Lomonosov ve Alpha-Mendelev sıradağları ya da sadece Lomonosov sıradağları kavramını kullanmaktadır. Lomonosov hattı, Rus iddiasına göre Siberya kıyılarından Grönland'a ve Kuzey Amerika'ya kadar olan sıradağ hattıdır ki bu ülkenin kara parçasının doğal uzantısıdır (Nele Matz-Lück, 2009: 249-250). Zaten Rusya 2007'de bölgeye girerek bayrağını dikerken de bu iddialarını bilimsel olarak kanıtlayacak deliller bulmak amacıyla ilerletmişlerdir.

Makalede öncelikle Arktika bölgesinin önemini ortaya koyan aynı zamanda da Arktika ülkelerinin birbirleri arasında belli başlı problemlere neden

olan faktörlere değinilmektedir. Daha sonra bu bölgedeki hak iddialarının hukuki durumu değerlendirilerek hak iddialarında bulunan ülkelerin çıkarları üzerinde bir değerlendirme yapılmaktadır. Siyaset bilimi açısından bölgede ne tür taleplerin olduğunun araştırılması çalışmanın başlıca amacını teşkil etmektedir. Bu konu üzerine Türkçe olarak yapılan çalışmaların nadir olması dolayısıyla da makalenin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.Arktika'daki Belli Başlı Problem Alanları

Gelecek 20 ila 30 yıl arasında Arktika Bölgesi'nin buzulları büyük oranda erimiş olacaktır. Bu durum Arktika bölgesinde bazı önemli problemlere neden olabilir. Bu problemler hammadde kaynakları, güvenlik ve deniz yolları olmak üzere üç başlık altında toplanabilir. Bu bölümde sırasıyla bu problemlere değinilmektedir.

2.1.Hammadde Kaynakları Sorunu

Dünyada keşfedilmemiş fakat varlığı teknik olarak hesaplanan petrol ve gaz rezervlerinin %22'sinin Kuzey Kutup Bölgesi'nde bulunduğu varsayılmaktadır. Bu oran Amerika Birleşik Devletleri Jeologlarının yaptığı araştırmaya göre 90 milyar varil keşfedilmemiş petrol demektir. Diğer bir bakış açısıyla bu oran dünyanın üç yıllık petrol ihtiyacını karşılamaya yeterli olabilecek bir orandır. Petrol kaynakları ağırlıklı olarak ABD, Danimarka ve Kanada'nın hak iddialarında buldukları bölgelerdedir. Gaz kaynaklarının en yoğun bulunduğu bölge ise Rusya'nın hak iddiasında bulunduğu yerlerdedir. Keşfedilmemiş gaz rezervlerinin yaklaşık %30'u Arktika Bölgesi'nde bulunmaktadır. Fakat buradaki en önemli sorun bu maden kaynaklarının %80'den fazlasının açık denizlerde bulunmasıdır. Bu durum rezervlere ulaşmayı güçleştiren önemli bir etkidir. Özellikle bu hassas bölgenin hukuki statüsünün belirsiz olması bölgeye sınırı olan ülkeler (Rusya, ABD, Kanada, Norveç ve Danimarka) arasında sık sık gerilimlere neden olmaktadır (Akçadağ, 2010;SFR, 2013). Ülkeler arasındaki gerilime neden olan yer altı kaynaklarının tamamı bunlarla sınırlı değildir.

Arktika bölgesindeki buzulların erimesi ile birlikte başka hammadde kaynakları da ortaya çıkacaktır. Altın, elmas, kurşun, çinko, demir, bakır, gümüş, kömür, uranyum ve nikel söz konusu olan diğer hammadde kaynaklarıdır. Buzulların altındaki kaynakların ne oranda olduğu bilinmemektedir (SFR, 2013; Winkelmann, 2007). Kısacası küresel ısınma sonucunda Arktika bölgesinde artan sıcaklıklar buralardaki hammaddelerin elde edilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca hammadde fiyatlarındaki artışların da buna eklenmesi ile birlikte bu kaynaklara hızlı bir şekilde ulaşılması noktasında büyük bir baskı söz konusudur (Stephani, 2010: 109). Bu gelişmelerin, ülkelerin iştahını kabarttığı ve ortaya çıkacak kaynaklara sahip olabilmek için büyük bir rekabete girdikleri söylenebilir. Dünyada keşfedilmemiş fakat varlığı teknik

Arktika Bölgesi'nin Siyasal Önemi ve Siyasal ve Hukuksal Statüsünün Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

olarak hesaplanan petrol ve gaz rezervlerinin %22'sinin Kuzey Kutup Bölgesi'nde bulunduğu varsayılmaktadır. Bu oran Amerika Birleşik Devletleri Jeologlarının yaptığı araştırmaya göre 90 milyar varil keşfedilmemiş petrol demektir. Diğer bir bakış açısıyla bu oran dünyanın üç yıllık petrol ihtiyacını karşılamaya yeterli olabilecek bir orandır. Petrol kaynakları ağırlıklı olarak ABD, Danimarka ve Kanada'nın hak iddialarında buldukları bölgelerdedir. Gaz kaynaklarının en yoğun bulunduğu bölge ise Rusya'nın hak iddiasında bulunduğu yerlerdedir. Keşfedilmemiş gaz rezervlerinin yaklaşık %30'u Arktika Bölgesi'nde bulunmaktadır. Fakat buradaki en önemli sorun bu maden kaynaklarının %80'den fazlasının açık denizlerde bulunmasıdır. Bu durum rezervlere ulaşmayı güçleştiren önemli bir etkidir. Özellikle bu hassas bölgenin hukuki statüsünün belirsiz olması bölgeye sınırı olan ülkeler (Rusya, ABD, Kanada, Norveç ve Danimarka) arasında sık sık gerilimlere neden olmaktadır (Akçadağ, 2010;SFR, 2013). Ülkeler arasındaki gerilime neden olan yer altı kaynaklarının tamamı bunlarla sınırlı değildir.

Arktika bölgesindeki buzulların erimesi ile birlikte başka hammadde kaynakları da ortaya çıkacaktır. Altın, elmas, kurşun, çinko, demir, bakır, gümüş, kömür, uranyum ve nikel söz konusu olan diğer hammadde kaynaklarıdır. Buzulların altındaki kaynakların ne oranda olduğu bilinmemektedir (SFR, 2013; Winkelmann, 2007). Kısacası küresel ısınma sonucunda Arktika bölgesinde artan sıcaklıklar buralardaki hammaddelerin elde edilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca hammadde fiyatlarındaki artışların da buna eklenmesi ile birlikte bu kaynaklara hızlı bir şekilde ulaşılması noktasında büyük bir baskı söz konusudur (Stephani, 2010: 109). Bu gelişmelerin, ülkelerin iştahını kabarttığı ve ortaya çıkacak kaynaklara sahip olabilmek için büyük bir rekabete girdikleri söylenebilir. Dünyada keşfedilmemiş fakat varlığı teknik olarak hesaplanan petrol ve gaz rezervlerinin %22'sinin Kuzey Kutup Bölgesi'nde bulunduğu varsayılmaktadır. Bu oran Amerika Birleşik Devletleri Jeologlarının yaptığı araştırmaya göre 90 milyar varil keşfedilmemiş petrol demektir. Diğer bir bakış açısıyla bu oran dünyanın üç yıllık petrol ihtiyacını karşılamaya yeterli olabilecek bir orandır. Petrol kaynakları ağırlıklı olarak ABD, Danimarka ve Kanada'nın hak iddialarında buldukları bölgelerdedir. Gaz kaynaklarının en yoğun bulunduğu bölge ise Rusya'nın hak iddiasında bulunduğu yerlerdedir. Keşfedilmemiş gaz rezervlerinin yaklaşık %30'u Arktika Bölgesi'nde bulunmaktadır. Fakat buradaki en önemli sorun bu maden kaynaklarının %80'den fazlasının açık denizlerde bulunmasıdır. Bu durum rezervlere ulaşmayı güçleştiren önemli bir etkidir. Özellikle bu hassas bölgenin hukuki statüsünün belirsiz olması bölgeye sınırı olan ülkeler (Rusya, ABD, Kanada, Norveç ve Danimarka) arasında sık sık gerilimlere neden olmaktadır (Akçadağ, 2010;SFR, 2013). Ülkeler arasındaki gerilime neden olan yer altı kaynaklarının tamamı bunlarla sınırlı değildir.

Arktika bölgesindeki buzulların erimesi ile birlikte başka hammadde kaynakları da ortaya çıkacaktır. Altın, elmas, kurşun, çinko, demir, bakır, gümüş, kömür, uranyum ve nikel söz konusu olan diğer hammadde kaynaklarıdır. Buzulların altındaki kaynakların ne oranda olduğu bilinmemektedir (SFR, 2013; Winkelmann, 2007). Kısacası küresel ısınma sonucunda Arktika bölgesinde artan sıcaklıklar buralardaki hammaddelerin elde edilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca hammadde fiyatlarındaki artışların da buna eklenmesi ile birlikte bu kaynaklara hızlı bir şekilde ulaşılması noktasında büyük bir baskı söz konusudur (Stephani, 2010: 109). Bu gelişmelerin, ülkelerin iştahını kabarttığı ve ortaya çıkacak kaynaklara sahip olabilmek için büyük bir rekabete girdikleri söylenebilir.

2.2. Güvenlik Sorunu

Buzulların erimesi bölgenin jeopolitik ve ekonomik önemini arttırmaktadır. Ancak buzulların erimesi ekolojik hassasiyeti bozmakta ve yerli halkın geleneksel yaşam tarzını da ciddi anlamda tehdit ederek bölgedeki çatışma potansiyelini arttırmaktadır. Eriyen Arktika buzul kütlelerine bağlı olarak deniz seviyelerinde artış meydana gelecek ve bu durum da küresel bazda ekolojik, ekonomik ve güvenlik sorunlarını beraberinde getirecektir. Bunun yanında stratejik kaynaklar üzerinde bölgenin aktörlerinin çıkar çatışmasının söz konusu olması bölgede yeniden büyük bir oyunun (great game) ortaya çıkma riskini arttırmaktadır. Bunun neticesinde de jeopolitik önemi artan bölgenin çıkar sahibi ülkeler tarafından askeri yatırımların artırıldığı bir bölge haline gelme durumu söz konusu olmaktadır (Kefferpütz ve Bochkarev, 2009: 1). Arktika bölgesinde buzulların küresel ısınmadan dolayı giderek eriyor olması bölgenin kuzey sınırlarında yer alan ülkelere sağladığı doğal güvenlik bariyerinin zayıflaması anlamına gelmektedir (Humrich, 2011: 7). Ülkelerin buzullarla kaplı bölgelerden her hangi bir müdahaleye maruz kalmaları söz konusu olmuyordu. Ancak buzulların erimesi şu aşamada denizaltı gibi araçların bu bölgelerde işlevsel olmalarını sağlamaktadır. Daha sonra erimenin artması ile birlikte savaş gemilerinin de bu bölgelerde işlevsel olmaları söz konusu olabilecektir.

2.3. Deniz Yolu Sorunu

Londra'dan Yokohama'ya Süveyş kanalı üzerinden 21000 km bir mesafe söz konusudur. Fakat bu mesafe kuzey-doğu hattı olan Arktika suları üzerinden yaklaşık 14000 km'ye düşmektedir. Aynı koşullar altında kısa olan deniz yolu doğal olarak düşük maliyet sağlıyor olmasından ötürü tercih edilecektir. Ortadoğu ve Afrika bölgelerindeki siyasal istikrarsızlık bu deniz yollarının güvenliğini tehlikeli kılmaktadır. Bundan dolayı Arktika bölgesi Avrupa'dan Asya'ya yapılan ticaret için daha önemli bir hal almaktadır (Stephani, 2010: 110). Kısacası, Avrupa ile Doğu Asya arasındaki mesafenin kısılması düşük nakliye maliyetlerine ve böylece de küresel ticaretin artmasına

Arktika Bölgesi'nin Siyasal Önemi ve Siyasal ve Hukuksal Statüsünün Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

olanak sağlayacaktır (Kefferpütz 2010: 2). Düşük maliyetle yapılması planlanan bir ticaret her ülkenin talep edeceği bir durumdur. Dolayısıyla bölgenin deniz yollarının açılmasının sağlayabileceği böyle bir olanaktan faydalanma sadece bölgeye kıyısı olan ülkeler değil her dünya ülkesinin yararlanmak isteyeceği bir gelişmedir. Fakat bölgeye kıyısı olan ülkelerin bu deniz yollarını kontrolleri altında tutma çabaları ise hem kendi aralarında hem de uluslararası siyaset alanında bir takım çalışmalara neden olabilmektedir.

Şekil 1: Arktika Bölgesinde Hak İddia Eden Ülkeler (www.scilogs.de)

3.Arktika Bölgesindeki Hak İddiaları

Arktika'ya sınırı olan devletlerin menfaatleri bölgedeki mevcut önemli kaynaklardan ötürü giderek büyümektedir. ABD, Danimarka, Kanada, Norveç ve Rusya Arktika bölgesinde hak iddia eden belli başlı ülkelerdir (Şekil 1) (Gebhardt, Ingelfeld, 2011: 26).

3.1. Hukuki Durum

Arktika'nın bugünkü hukuki statüsü 20. yüzyılın ortalarında Antarktika bölgesinin kara sınırlarının bölünmesi ile benzerlik gösteren bir süreçtir. Fakat Antarktika bölgesi 1959 tarihinde imzalanan ve 1961 yılından beri uygulamada olan Antarktika Sözleşmesi ile birlikte 2041 yılına kadar korunurken (barışçıl kullanım, çevre koruma ve toprak iddialarının serbestçe araştırılması), Arktika Bölgesi'ne özgü ve bölgenin hukuki rejimini gösterir bir sözleşme bulunmamaktadır. Bu konunun ele alınması akademik çevrelerde ve politika yapıcılarda söylem düzeyinde devam etmektedir (Loukacheva, 2010: 13). Bilindiği gibi Antarktika Antlaşması, Antarktika'da toprak iddiasında bulunan ve Antarktika ile yakından ilgilenen devletlerce 1959 yılında imzalanmış ve 23 Haziran 1961'de yürürlüğe girmiştir. Antlaşmaya göre tesis edilmesi düşünülen ana hedefler şunlardı (Başlar, 2003: 80):

- (1) Antarktika'nın barışçıl amaçlarla kullanılması, nükleer silahların yerleştirilmesi ve askeri denemelerin yasaklanması (madde 1, madde 5),
- (2) Mevcut veya potansiyel toprak iddialarının dondurulması ve yeni iddiaların tanınmayacak olması (madde 4),
- (3) Bilimsel araştırmaların teşviki,
- (4) Milletlerarası bilimsel işbirliğinin desteklenmesidir.

Arktika Bölgesi'nin hukuki statüsüne ilişkin tartışmalar açık denizlerin yönetimine ilişkin bilgilerin de devreye girmesiyle tamamen farklı bir hukuki temelde devam etmiştir (Gebhardt, Ingelfeld, 2011: 26). Arktika bölgesinde hak iddia eden devletler arasındaki problemlerin çözümü ve bölgenin sınırlarının belirlenmesinde en önemli uluslararası düzenleme 10 Aralık 1982 tarihinde Venezüella'nın başkenti Caracas'ta imzalanan ve 16 Kasım 1994 tarihinde yürürlüğe giren 1982-Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi-BMDHS'dir. İngilizce adı United Nations Convention on the Law of the Sea-UNCLOS'tur. Sözleşmede ilk kez; karasuları, kıt'a sahanlığı veya açık denizlerin serbestliği, Bölge (The Area) ve münhasır ekonomik bölge gibi uluslararası deniz hukuku kurallarını belirten kavramlar kullanılmıştır (Topsoy, 2012: 384). Sözleşme bugüne kadar 150 ülke tarafından onaylanmıştır. A5 ülkelerinden sadece ABD bu sözleşmeye taraf değildir (Kefferpütz and Bochkarev, 2009: 2). BMDHS'ni ilk onaylayan ülke 1996'da Norveç olmuştur. Daha sonra 1997'de Rusya, 2003'te Kanada, 2004'te Danimarka da sözleşmeyi onaylamışlardır. ABD, sözleşmeyi imzalamış fakat sözleşme henüz Senato tarafından onaylanmamıştır (Holmes, 2008: 4-5). BMDHS Arktika bölgesinin

Arktika Bölgesi'nin Siyasal Önemi ve Siyasal ve Hukuksal Statüsünün Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

hukuki ve siyasi problemlerinin çözümünde önemli bir yer tutmaktadır. BMDHS ile oluşturulan kurulların vereceği kararlar bu sorunun meşru zeminde çözümü noktasında oldukça önemlidir.

BMDHS ile üç yeni kurum ortaya çıkmıştır: Uluslararası Deniz Hukuku Mahkemesi, Uluslararası Deniz Yatağı Otoritesi ve Kıta Sahaneliği Sınırları Komisyonu. Bölgeye sınırı olan devletler 2008 yılı Uluslararası Deklarasyonu ile Uluslararası Deniz Hukukuna uygun hareket edeceklerini kabul etmişlerdir (Gebhardt, Ingelfeld, 2011: 26). Bu deklarasyon sınır devletlerine muhtemel toprak uyuşmazlıklarının deniz hukuku sözleşmesi bağlamında çözülmesini tavsiye etmektedir (Grätz, 2012: 3). Sözleşmenin bazı önemli maddelerinin gerekleri yerine getirildiğinde bölge ülkeleri kendi menfaatleri doğrultusunda birtakım faaliyetlerde bulunabilirler.

Sözleşme, ülkelere sahilinden 200 deniz mili uzaklığa kadar bir ekonomik bölge tanımakta, bundan ötesini uluslararası sular olarak düzenlemektedir (Educapoles, 2013). Deniz sınırının genişletilmesini isteyen devletler Birleşmiş Milletler Kıta Sahaneliği Sınırları Komisyonu'na kıta sahanlığının deniz altından 200 deniz mili veya daha fazla bir uzunluğa sahip olduğunu ispatlamak zorundadırlar. Bu ispatlarda en fazla jeolojik verilerden yararlanılmaktadır. Eğer kıyı devleti kıta sahanlığının yeterli uzunlukta olduğunu kanıtlıyorsa, bu bölgede denizin tabanında ve oradaki kaynakların üzerinde kıyı devletinin egemenlik hakkı söz konusudur (Gebhardt, Ingelfeld, 2011: 26). Dolayısıyla uluslar arası hukuka göre Arktika Bölgesi'ne sınırı olan devletler kıyılarından 200 deniz mili mesafede münhasır ekonomik kullanım hakkına sahiptirler. Eğer devletler 200 deniz milinden daha fazla bir bölgede hak sahibi olmak istiyorlarsa, kendi kara sınırlarının yani kıta sahanlığının deniz altından 200 deniz milini aştığını ispatlamaları gerekmektedir (Quaile, 2013). Ülkeler kıta sahanlığının 200 deniz milinden fazla olduğunu ispatlasalar dahi en fazla 350 deniz mili genişliğinde bir alanda hak iddiasında bulunabilirler (Kruse, 2008).

Arktika bölgesinin hukuki ve siyasi problemlerinin çözümünde önemli bir kurum da Arktika Konseyi'dir. Arktika Konseyi 1996 yılında uluslararası bir örgüt olarak kuruldu. Konsey, uluslararası toplumda ayrı bir bölge olarak Kuzey bölgelerinin ortaya çıkışında küresel işbirliğinin simgesi oldu. Konsey ayrıca, 8 ülke arasında hükümetlerarası işbirliğini içermektedir. Bu ülkeler Nordik ülkelerle (Norveç, İsveç, Finlandiya, Grönland dahil Danimarka, İzlanda) Rusya, Kanada ve ABD'dir. Konsey'in odaklandığı çalışma konularının başında öncelikle Arktika'nın çevresel korunması stratejisi gelmektedir. (Keskitalo, 2007:190). Konseyin bir çalışma grubu da, kapsamlı şekilde deniz konularına yoğunlaşarak sürdürülebilir kalkınma üzerinedir. Ancak, Konsey, bölge için Antarktika ile karşılaştırılabilir düzeyde yasal ve idari bir düzen getirmemiştir. Konsey daha çok çevresel konulara odaklanmıştır (Nele Matz-Lück, 2009: 240). Arktika'nın sorunlarının çözümünde en önemli nokta ise

şüphesiz bölge devletlerinin menfaatleridir. Bölge devletlerinin talep çakışmaları ise problemi derinleştiren önemli bir etkidir. Ülkelerin sadece çıkarlarını temel alarak hareket etmeleri çevresel ve sürdürülebilir kalkınma gibi olumlu konularda yeterli adımların atılmasını engellemektedir. Bölgenin kaynaklarının ülkelere sağlayacakları katkılar çevreye verilebilecek zararların daha önemli bir hale gelebilmektedir.

3.2. Bölgeye Sınırı Olan Devletlerin Çıkarları

Siyasi olarak Arktika Bölgesi'nde hak iddia eden "Arktik Sekizi" olarak adlandırılan sekiz ülke bulunmaktadır. "Arktika Beşlisi" denen USA, Rusya, Kanada, Norveç ve Danimarka (Grönland)'dan oluşan beş ülkenin Arktikle doğrudan sınırı bulunmaktadır. İsveç, Finlandiya ve İzlanda gibi ülkelerin doğrudan sınırı olmamakla birlikte Arktik Konseyi üyesi ülkelerdir (Kullik, 2012). Ancak bölgeye ilgi sadece bu beş ülkeyle sınırlı değildir. Kuzey kutup bölgesinde yeni oyuncular da ortaya çıkmaktadır. Özellikle Avrupa Birliği belirli zamanlarda bölgeye olan ilgisini söylemlerle ortaya koymaktadır. Ayrıca Çin 21.000 tonluk buzkıran Xue Long (Snow Dragon) ile bölgede kapsamlı araştırmalar yürütmektedir. Güney Kore ve Japonya ise kısa deniz yollarında kullanabilecekleri nakliye tankerleri inşa etmektedirler. Bunların dışında diğer önemli bir uluslararası kuruluş olan NATO'nun Genel Sekreteri Rasmussen bölgede NATO'nun da etkili olması gerektiğini söylemektedir (Kefferpütz 2010: 2). Bu açıklamalar neticesinde Arktika bölgesi için bugün üç farklı devletler grubundan söz edilebilir: Birincisi Arktika beşlisi denilen grup, ikincisi kuzey kutup dairesi içerisinde yer alan sekiz Arktika devletinden meydana gelen (bunlar Arktika beşlisi dışındaki Finlandiya, İzlanda ve İsveç'ten oluşmaktadır) ve Arktika sekizlisi olarak da adlandırılan grup, üçüncü grup ise Çin, Hindistan, Güney Kore ve bazı Avrupa Birliği ülkelerinden oluşan ve Arktika devletleri ile sınırı bulunmayanları kapsamaktadır. Bu ülkeler de geçmiş yıllarda Arktika Bölgesi'nden ham madde ve deniz yolları gibi konularda birtakım taleplerde bulunmuşlardır (Grätz, 2012: 2). Arktika beşlisi ülkelerinin kendi lehlerine olan istekleri desteklemeleri bölgedeki uyuşmazlık noktalarının artışına neden olmaktadır (Albrecht und Braun, 2012). Bu bağlamda ülkeler arasındaki bu çıkar çatışmaları uluslararası politika açısından realist politikanın bölgeyi açıklama da kullanılabilecek etkili bir teori olduğunu göstermektedir. Realist politikanın merkezinde devletler bulunmaktadır. Burada da devletlerin kendi menfaatlerinin öncelikli olması realist politikanın etkili olduğunu göstermektedir.

Rusya Federasyonu

Beş Arktika devletinden Rusya için Arktika Bölgesi stratejik bir öneme sahiptir. Tarihsel bir güç olan Rusya, fiziksel konumunun sonucu olarak Kuzey Kutbu ile ilgili konularda baskın bir güç olmuştur (Gunitskiy, 2008:265). Rusya'nın Kuzey bölgelerine ilgisi 1910 yılında donanmasını keşif amaçlı olarak

Arktika Bölgesi'nin Siyasal Önemi ve Siyasal ve Hukuksal Statüsünün Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

bölgeye göndermesiyle başlamıştır. 1926'da Sovyet yönetimi tek taraflı bir kararlar Arktika bölgesi ile birlikte yeni devlet sınırlarını çizmek için bir araya gelmiş, Sovyetler Birliği Kuzey Kutbu ile Bering Boğazı ve Kola yarımadası arasındaki 5842 km²'lik bölümde hak iddia etmeye başlamıştır. Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinin Rusya tarafından onaylanması 1997 yılında olmuştur. Rusya, 2001 yılında kıta sahanlığını genişletme hakkını ortaya atan ilk ülke olarak Birleşmiş Milletlere başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru Rus münhasır ekonomik alanının 200 deniz milinin ötesinde bir genişlemeyi öngörmektedir. Uluslararası toplum, Arktika Okyanusu'nun neredeyse yarısını hedefleyen bu iddiayı kınama ile karşıladı. Rusya'nın talebi, Kuzey Kutbu boyunca uzanan ve asıl petrol ve zengin gaz stoklarını barındıran 1.200.000 km karelik Lomonosov ve Alpha-Mendelev sıradağlarını kapsıyordu. Bu bölge, yaklaşık olarak Teksas, Kaliforniya ve İndiana topraklarına denk idi. Kanada, Danimarka ve ABD de ayrıca bu bölge üzerinde hak iddia eden diğer ülkelerdir (Isted, 2009: 358). Diğer dört Arktika ülkesinin her biri ayrı ayrı Kıta Sahanlığı Sınırları Hakkındaki Komisyona Rusya'nın iddiasına karşı resmi bir cevap verdiler. Söz konusu tartışmalar sürerken 2007 yılında Rusya, Lomonos dağlarının Sibiry topraklarının doğal uzantısı olduğunu göstermek amacıyla bölgede araştırmalar yapmaya başlamıştır. Bunu ispat için 2007 yılının Temmuz ayında iki Rus denizaltısı Arktika'nın 4200 metre derinliğine Rus bayrağını dikmişlerdir (Kefferpütz ve Bochkarev, 2009: 6; Isted, 2009: 360). Bu bayrak dikme olayı uluslararası siyasetteki tartışmaların daha da alevlenmesine neden olmuştur. Arktika bölgesine sınır olan ya da olmayan birçok ülke Rusya Federasyonunun bu girişiminin hukuki bir karşılığının olmadığını vurgulamışlardır. Dolayısıyla da bu girişim ile Rusya'nın bölgedeki kaynaklardan yararlanma hakkını elde etmesini sağlayacak bir gelişme olmadığı birçok uluslararası medya kuruluşlarında dillendirilmiştir.

Rusya hak iddia ettiği bölgeye sahip olursa Arktika bölgesinin yaklaşık %45'lik kısmına sahip olacak demektir. Bölgede Rusya'nın yedi nükleer buzkıranına sahip olması da ona stratejik bir avantaj sağlamaktadır. Bunun yanında Rusya Arktika bölgesindeki münhasır ekonomik alanını genişletmek için siyasi ağırlığını ve BMDHS'nin hukuki imkânlarını kullanma noktasında kararlıdır (Kefferpütz ve Bochkarev, 2009: 7). Moskova'nın bu bölgeye sadece enerji politikası açısından değil, bunun yanında jeopolitik perspektifle de yaklaşması bu noktada önemlidir. Çünkü Arktika okyanusu Rusya için Atlantik ve Pasifik Okyanusa en iyi erişim yoludur. Eğer buzul kütlelerinin erimesi bölgenin doğal koruma işlevini yitirmesine neden olacaksa, Moskova denizyolu hedeflerini daha da hızlandırmalıdır. Bu bağlamda Rusya'nın iklim değişikliklerini kendi lehine çevirecek bir takım adımlar atması da muhtemeldir. Arktika bölgesinde Rusya kendi emellerini gerçekleştirirken önüne çıkabilecek muhtemel problemler ise şunlardır: hukuki belirsizlik, zayıf yönetim kapasitesi,

teknolojik eksiklikleri ve sınır devletleri arasında düşük işbirliği gibi etkenler (Grätz, 2012: 2). Ancak küresel ısınmanın sonuçlarının Arktika bölgesinde geçmiş zamana göre daha hızlı hissediliyor olması ve 2007 yılında Rusya'nın kıta sahanlığını 200 deniz milinin ötesine genişletmek istemesi ve iki araştırma deniz altısını denizin 4200 metre derinliğine göndererek Rus bayrağını oraya dikmesi bölgenin jeopolitik ve ekonomik öneminin daha da artmasına neden olmuştur (Kruse, 2008; Quail, 2013). Rusya'nın ekonomik çıkarları için bölgenin hammadde kaynakları önemli bir gelir kaynağıdır. Bundan dolayı Rusya bölgede petrol arama çalışmaları yapmaktadır.

Norveç

Arktika Norveç'in güvenlik, ekonomik ve siyasi çıkarları için çok önemlidir. Norveç'in gelecekteki hidrokarbon üretiminin büyük bir bölümü tartışmalı bölge olan Barents denizi ya da kıta sahanlığı genişletildiğinde Svalbard bölgelerinde gerçekleştirilecektir. Ancak bu bölgede Moskova ve Oslo'nun hak iddialarından ötürü uzlaşmalarını çözümün uzamasına neden olmaktadır (Kefferpütz ve Bochkarev, 2009: 7). Paris Antlaşması (1920) Svalbard'ın Norveç topraklarına dahil olduğunu onaylamıştır. Antlaşmayı imzalayan diğer ülkeler de (Rusya dahil) Norveç'in Svalbard adasında ekonomik faaliyetlerde bulunabileceğini kabul etmişlerdir. Fakat buna rağmen bölgede önemli ölçüde Rus askeri bulunmaktadır. Norveç'in güvenliği için Kuzey Kutbu'ndaki bu Rus askeri varlığı önemli bir tehlikedir. Oslo bu tehlikeye karşı kendi askeri caydırıcılığını, NATO ile ittifak politikasını ve işbirliği tekliflerinin karışımından oluşan bir dizi önlemlerle Moskova'ya karşı bir reaksiyon göstermektedir. Rusya ve Norveç arasındaki bu tartışmalar değerlendirilirken Norveç topraklarının üçte birinin Kuzey Kutup Dairesinde bulunduğu ve halkının da yaklaşık %10'unun bu bölgede yaşadığı göz ardı edilmemelidir (Grätz, 2012: 2).

Kanada

Bölgeye sınırı olan Arktik beşlisinden bir tanesi Kanada'dır. Kanada, dünyanın kutuplara sınır olan en büyük ikinci ülkesidir. Kanada 2003 yılında Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesini onaylamıştır. Kanada'nın Arktika politikası her şeyden önce ulusal güvenlik ve egemenliğine hizmet etmektedir. Rusya'nın Temmuz 2007'de Arktika'da denizin altına bayrak dikmesini eleştirmiştir. Ayrıca bölgede hava, kara ve deniz güçlerini kullanarak Nanook 07 adlı operasyon ile de tepki göstermiştir. Gelecekte Kanada'nın milli topraklarında cereyan edecek bu tür meydan okumalara karşı da bu operasyon bir güç gösterisi olarak algılanabilir. Bunun yanında Kanada ulusal sınırlarındaki egemenliğini korumak amacıyla sekiz adet buz kıran ve deniz altındaki güvenliği sağlamak amacıyla da sivil ve askeri amaçlı deniz altı limanı

Arktika Bölgesi'nin Siyasal Önemi ve Siyasal ve Hukuksal Statüsünün Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

inşa etmeyi planlamaktadır. Ayrıca Kanada'nın hak iddia ettiği Kuzey Batı güzergâhındaki deniz altılarının geçişlerinin kontrolü için de deniz altı tespit sistemi kurmayı amaçlamaktadırlar (Isted, 2009: 354; Kefferpütz ve Bochkarev, 2009: 6).

Arktika bölgesinde Kanada'nın önceliği, münhasır ekonomik bölgesini askeri ve ekonomik olarak bir koruma değildir. Ottawa Kuzey Batı Geçidi'nin tartışmalı statüsünden endişelenmektedir. Ancak Avrupa Birliği ve ABD gibi önemli uluslar arası aktörler Kanada'nın Kuzey Batı Geçidi'ndeki haklarını tanımamaktadırlar. ABD'nin sivil ve askeri gemilerinin 1969 yılından beri Kuzey Batı Geçidi'ni Kanada'nın izni olmaksızın kullanıyor olması Washington ve Ottawa arasında sürekli rahatsızlıklara neden olmaktadır. Bölgedeki buzulların erimesi ile birlikte bu çıkar çatışmasının nasıl bir boyut kazanacağı da önem kazanmaktadır. Bunlara ek olarak Kanada, bölgede yaşayan yerli nüfusun ve Arktika'nın doğasının korunmasına da yakın ilgi duymaktadır (Kefferpütz ve Bochkarev, 2009: 6).

Danimarka

Ağustos 2007'de Danimarka Lomonos dağlarının Grönland'ın bir uzantısı olduğunu gösterir kanıtlar toplamak üzere kuzey kutup bölgesine bir keşif gemisi göndermiştir. 2008 yılında Kanada'nın yaptığı yeni araştırmalar neticesinde hem Danimarka'nın (Grönland) hem de Kanada'nın Arktika zemini ile bağlantısı olduğu tespit edilmiştir. Bu yeni bilgi ile Danimarka Arktika bölgesinde ilave olarak 200.000 km² hak iddiasında bulunabilir (Kefferpütz ve Bochkarev, 2009: 8).

Danimarka ve Kanada, Grönland'ın kuzeybatı ucunda ve Ellesmere adalarının arasında yer alan küçük, ıssız ve çorak tepelerde bulunan Hans adalarından dolayı halen tartışma halindedirler. Danimarka'nın Arktika bölgesinde hak iddia etmesi Grönland bölgesi sayesinde. Grönland 1985 yılındaki bir Referandum'dan sonra Danimarka'nın kendi kendini yöneten bir eyaleti haline gelmiştir. Grönland bölgesi Danimarka'nın Arktika'da önemli bir aktör haline gelmesine yardımcı olmuştur. Grönland pek çok açıdan Danimarka ve AB'ye bağımlı olmakla birlikte en fazla finansal açıdan bağımlılık göstermektedir (Kefferpütz ve Bochkarev, 2009: 8-9).

Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri'nde Arktika Bölgesi'ne karşı ilgi giderek büyümektedir. Bu ilginin büyümesinin temel nedeni ise petrol şirketlerinden dolaydır. Bunun yanında yeni deniz yolu imkanı sağlaması da Arktika'nın ABD'nin gündeminde olmasını sağlayan önemli etkenlerden birisidir (Grätz, 2012: 2).

Finlandiya, İzlanda ve İsveç gibi diğer Arktika devletleri kuzey kutbundaki gelişmeleri bölgeye sınırı olan Arktika beşlisi ülkeleri gibi aynı ölçüde etkileyemezler. Diğer Arktika devletleri daha çok bölgenin siyasi süreçlerine ve çok yönlü yaklaşımlarına büyük ilgi göstermektedirler. Bundan dolayı, bu devletler her şeyden önce “yumuşak” güvenlik risklerini, artan çevresel tehlikeleri ve uluslar arası işbirliğinin olumlu yanlarını vurgulamaktadırlar. Çin, Hindistan ve Güney Kore gibi ülkeler de hammadde kaynaklarını önemsemektedirler. Bu nedenle de buzulları parçalayacak gemiler inşa etmek gibi bir takım teknolojilere ulaşmak için de araştırma istasyonları kurmuşlardır (Grätz, 2012: 3).

4.Sonuç

Dünyanın paylaşılmayan ve üzerinde kesin bir egemenlik kurulamamış olan bölgelerinden birisi Kuzey Kutbu'ndaki Arktika Bölgesi'dir. Uluslararası hukuk tarafından statüsü düzenlenmemiş olan Arktika, halen 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin kurallarına tâbidir. Özel bir antlaşma ile statüsü netleştirilmemiş olan Bölge bu belirsizlik yüzünden zaman zaman gerilimlerin kaynağı olmaktadır. Geniş buz kütlelerinin kapladığı bölge, enerji kaynaklarının önem kazandığı 20. Yüzyılın ikinci yarısında sınır ülkeler başta olmak üzere dünya ülkelerinin dikkatlerini üzerine çekmiştir. Arktika'nın dikkat çekme sebeplerinden bir diğeri deniz ulaşımıdır. Buzulların erimesi ile hem yeni enerji hammaddelerinin ortaya çıkacak olması hem de deniz ulaşımı yönünden elde edilecek üstünlükler ülkelerin bölgeye ilişkin iştahını kabartmaktadır. Arktika'ya sınır olan 5 ülkeden Rusya'nın, sözü edilen bölgenin kendi anakarasının doğal uzantısı olduğunu ileri sürerek hak iddia etmesi ve 2007 yılında bu iddiasını kanıtlamak için inceleme yaptırdığı gemiyle Bölgeye bayrağını çekmesi konuyu son yıllarda uluslararası kamuoyunun gündemine tekrar taşımıştır. 1982 tarihli BMDHS'nin yetersiz kalması karşısında bir hukuk boşluğu olduğu ortadadır. Mevcut hukuk boşluğu, ülkelerin uzlaşması ve ortak bir noktaya varması ile çözümezse yakın gelecekte Arktika ekseninde daha büyük uluslararası ihtilâfların yaşanacağı söylenebilir.

Özellikle son zamanlarda Rusya ile Kanada arasında artan ihtilaf ve Rusya'nın bölgede askeri yönden genişlemeye çalışması gelecekte bölgede sıkıntılı durumların yaşanmasına neden olabilir. Bunun yanında Rusya-Norveç, Rusya-Danimarka, ABD-Kanada gibi farklı ülkeler arasında da bu çatışma riskleri bulunmaktadır. Bölgede bu ülkeler arasında ihtilaf meydana getirebilecek olaylar ve durumlar bulunmaktadır. Arktika bölgesinin buzullarının erimesi daha da arttıkça ülkeler çıkarlarının bu çatışmayı daha da tetikleyeceği söylenebilir. Uluslararası hukukun yaptırımlarının caydırıcılığının yeterli olmaması devletlerin kendilerinin birtakım yollarla netice elde etmek istemelerine neden olabilmektedir. Uluslar arası hukukun yaptırımının

Arktika Bölgesi'nin Siyasal Önemi ve Siyasal ve Hukuksal Statüsünün Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

yetersizliği sadece bu bölgeye özgü bir durum da değildir. Ancak bu sorunların barışçıl çözümünde en fazla ihtiyaç duyulacak araç yine uluslararası hukuk olacaktır. İleride muhtemelen dünyadaki önemli çatışma bölgelerinden biri haline gelecek olan Arktika bölgesinde öncelikle ülkelerin kendi aralarındaki ihtilafların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Eğer bu gerçekleştirilemiyorsa ideolojik açıdan birbirine yakın devletler arasında bir ortaklık meydana getirilerek uluslararası hukukun öngördüğü şekilde bölgesel çıkarlar paylaşılabilir. Dolayısıyla ülkelerin tek tek hak talebinde bulunmaları yerine bazı ülke birlikleri oluşturularak çözüm yoluna gidilebilir.

5.Kaynakça

- Albrecht, T. ve Braun, J. (2012). Globale Entwicklungen, Regionale Herausforderungen: Politische Implikationen in der Arktis im Zuge des Abschmelzens des arktischen Meereises. Erişim Tarihi: 02.06.2013, http://www.security-explorer.de/index.php?id=20&tx_ttnews%5Btt_news%5D=119&cHash=b5cfcc22b656babff6891f334a54a88d
- Alfred Wegener Institut (2013). Die Arktis. Erişim Tarihi: 09.01.2013, http://www.auswaertiges-amt.de/DE/Aussenpolitik/InternatRecht/Einzelfragen/Arktis/Arktis-Grundlagentext_node.html
- Akçadağ, E. (2010). Arktika'da Güç Mücadelesi. Erişim Tarihi: 25.01.2013, http://www.bilgesam.org/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=679:arktikada-guec-muecadelesi&catid=131:enerji&Itemid=146
- Başlar, K. (2003). Antarktika Antlaşmalar Sistemi (1961-2001): 40 Yıllı Ardından Antarktika'nın Hukuki Rejim. A.Ü Huk. Fak. Dergisi, V(52), 77-99.
- Educapoles (2013). International Polar Foundation: The Geopolitical Status of the Arctic and Antarctic. Erişim Tarihi: 10.09.2013, <http://www.educapoles.org>
- Gebhardt, H. ve Ingenfeld, E. (2011). Die Arktis im Fokus geoökonomischer und geopolitischer Interessen. Geographische Rundschau, V(63), 26-32.
- Grätz, J. (2012). The Arctic: Thaw with Conflict Potential. CSS Analysis in Security Policy, ETH Zurich, V(118), 1-4.
- Gunitskiy, Vsevolod (2008). On Thin Ice: Water Rights And Resource Disputes in The Arctic Ocean. Journal of International Affairs, Spring/Summer 2008, V(61), 2.
- Holmes, Stephanie (2008). Breaking the Ice: Emerging Legal Issues in Arctic Sovereignty. Chicago Journal of International Law, V(9), 323.
- Isted, Kathryn (2009). Sovereignty in the Arctic: an Analysis of Territorial Disputes & Environmental Policy Consideration. Journal. Of Transnational Law & policy, V(18), 343-376.
- Loukacheva, Natalia (2010). Polar Law Textbook. Denmark: *TemaNord*-538.

- Humrich, Christoph (2011). Ressourcenkonflikte, Recht und Regieren in der Arktis. Aus Politik und Zeitgeschichte, V(5-6), 6-13.
- Kefferpütz, R. (2010). On Thin Ice? (Mis)interpreting Russian policy in the High North. CEPS Policy Brief 2010, V(205), 1-10.
- Kefferpütz, R. ve Bochkarev, D. (2009). Wettlauf um die Arktis: Empfehlungen an die EU. Brüssel: Heinrich Böll Stiftung.
- Keskitalo, Carina (2007). International Region-Building : Development of the Arctic as an International Region. Cooperation and Conflict 2007, V(42), 187.
- Kruse, Von Niels (2008). Wem gehört die Arktis?. Erişim Tarihi: 09.03.2013, <http://www.stern.de/politik/ausland/jagd-auf-rohstoffe-wem-gehoert-die-arktis-621741.html>
- Kullik, J. (2012). Konflikt oder Kooperation?. Erişim Tarihi: 16.03.2013, http://www.if-zeitschrift.de/portal/a/ifz!/ut/p/c4/JYrLCsIwEEX_aKaxiNWdpQvFnQu1biRtxnYgixJGA-LHm-A9cDbn4h0zXr950sLBa4s37EfeDQmGZOjBzwITI48JLKC1_I3BGPwJMVCXjh7ilpChCvEsa W8YswF2GBfqa5VtVpV6lvc9keTpt63XTH9oyLc_sfokLS-g!!/
- National Snow & Ice Data Center (2013). Map of Arctic. Erişim Tarihi: 05.04.2013, http://nsidc.org/arcticmet/arctic_map.html
- Nele Matz-Lück (2009). Planting the Flag In Arctic Waters: Russia's Claim to the North Pole. Göttingen Journal of International Law, V(1), 235-255.
- Quaile, I. (2013). Klimawandel: Streit um arktische Reserven. Erişim Tarihi: 07.03.2013, <http://www.dw.de/streit-um-arktische-reserven/a-16544713>
- Sinah M. (2010). Die Macht am Nordpol. Warum ein Krieg wahrscheinlich ist. Internationale Politik und Gesellschaft, V(1), 96-112.
- SFR (2013). Welche Bodenschätze schlummern in der Arktis?. Erişim Tarihi: 25.01.2013, <http://www.srf.ch/wissen/fuenfmalklug/welche-bodenschaetze-schlummern-in-der-arktis>
- Stephani, S. (2010). Die Arktis im (Klima-)Wandel: Europas Norden. Projektbericht, V(11), 102-113.
- Topsoy, F. (2012). 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi Kapsamında “Barışçıl Amaçlar” Teriminin Anlamı. AUHFD, V(61), 383-414.
- Winkelmann, I. (2007). Wem gehört die Arktis?. SWP-Aktuell, V(59), 1-8.